

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 474/2022-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky maloletej [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej zákonným zástupcom [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a zastúpenej advokátom JUDr. Andrejom Garom, Štefánikova 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 38 P 121/2020 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 38 P 121/2020 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Bratislava III **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Bratislava III **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **738,47 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 474/2022 z 8. septembra 2022 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľky, doručенú ústavnému súdu 20. mája 2022, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na rodinný a súkromný život podľa

čl. 19 ods. 2 ústavy, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, ako aj svojho práva na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a práva na ochranu pred zasahovaním do rodinného života podľa čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 38 P 121/2020 (ďalej len „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietahov, priznal jej primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že predmetom napadnutého konania je rozhodovanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností rodičov k sťažovateľke, a to na základe návrhu otca sťažovateľky, ktorý bol Okresnému súdu Pezinok doručený 12. augusta 2019. Okresný súd Pezinok uznesením č. k. 5 P 47/2019-80 z 9. septembra 2019 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 Cop 432/2019 z 10. decembra 2019 nariadil neodkladné opatrenie vo vzťahu k styku otca so sťažovateľkou a následne uznesením č. k. 5 P 47/2019-246 z 11. marca 2020 preniesol svoju miestnu príslušnosť na Okresný súd Bratislava III, ktorému bol 4. júna 2020 postúpený súdny spis (vedený pod spisovou značkou napadnutého konania, pozn.). Podľa sťažovateľky sa počas namietaného konania uskutočnili len dve súdne pojednávania (10. septembra 2020 a 3. decembra 2020, pozn.), druhé pojednávanie okresný súd odročil na neurčito, a to pre účely vypracovania znaleckého posudku s tým, že ustanovenému znalcovi z odboru psychológie uložil povinnosť vypracovať znalecký posudok do 70 dní od doručenia spisu. Z obsahu súdneho spisu vyplýva, že okresný súd vydal pokyn na zaslanie spisového materiálu znalcovi až 29. septembra 2021, pričom zákonný zástupca sťažovateľky 18. mája 2022 zistil, že spis sa stále nachádza u zákonnej sudkyne a znalcovi zaslaný nebol. V závere sťažovateľka akcentovala neprimeranú dobu trvania napadnutého konania, ako aj obmedzený kontakt so svojím otcom.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

3. Okresný súd vo vyjadrení v celom rozsahu odkázal na stanovisko zákonnej sudkyne, ktorá uviedla, že vec jej bola pridelená 8. júna 2020, a to na základe postúpenia z Okresného súdu Pezinok. Výkon rozhodnutia spočívajúci v odovzdaní maloletého dieťaťa (sťažovateľky) do osobnej starostlivosti matky (zverené matke uznesením krajského súdu č. k. 20 CoP 219/2020 z 27. januára 2021, pozn.) bol neúspešne realizovaný 18. februára 2021, okresný súd zabezpečil odovzдание sťažovateľky matke výkonom rozhodnutia z 9. marca 2021 a uznesením z 10. marca 2021 nariadil výchovné opatrenie, podľa ktorého je otec sťažovateľky oprávnený stretávať sa so sťažovateľkou každý kalendárny týždeň v stredu v čase od 10.00 h do 12.00 h formou asistovaného styku v centre pre deti a rodinu, a to až do právoplatného skončenia napadnutého konania. Nariadené neodkladné opatrenie bolo potvrdené aj uznesením krajského súdu č. k. 11 Cop 276/2021-1222 z 20. septembra 2021. Keďže po nariadení znaleckého dokazovania (3. decembra 2020) došlo k predmetnému konfliktu rodičov, okresný súd ako riešenie vzniknutej situácie uprednostnil realizáciu nariadeného výchovného opatrenia pred zaslaním súdneho spisu ustanovenému znalcovi, a to s odôvodnením, že znalec k vypracovaniu komplexného stanoviska potrebuje poznať okrem spisu aj výsledky výchovných opatrení, ktoré v prípade pozitívneho vývoja môžu viesť aj k zrušeniu nariadeného

znaleckého dokazovania. Zákonná sudkyňa preto výslovne nariadila nezasielať súdny spis znalcovi (pokyn na č. 1. 1259 súdneho spisu, pozn.). Okresný súd však po doručení nálezu ústavného súdu č. k. III ÚS 345/2022 z 25. augusta 2022, v ktorom ústavný súd konštatoval porušenie základného práva otca sťažovateľky na prerokovanie veci v primeranej lehote, súdny spis znalcovi zaslal, pretože podľa sudkyne forma nariadených výchovných opatrení nepriniesla očakávanú úpravu vzťahov v rodine.

II.2. Replika sťažovateľky:

4. Sťažovateľka rozporovala identickosť vyjadrenia zákonnej sudkyne (prednesené už v konaní ústavného súdu vedenom pod sp. zn. III. ÚS 345/2022, pozn.), ako aj jej postup, keď súdny spis nebol znalcovi zaslaný na základe výslovného pokynu sudkyne, a tým sťažovateľka v spojení so skutkovým opisom namieta zákonnosť postupu zákonnej sudkyne v napadnutom konaní.

5. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a súdneho spisu predloženého v súvisiacom konaní (vedenom ústavným súdom pod sp. zn. III. ÚS 345/2022, pozn.) je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, (ďalej len „ZoÚS“)].

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

6. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.)] je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

7. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Frydlander proti Francúzsku z 27. 6. 2000, č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovensku z 16. 12. 2003, č. 58172/00] zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

8. Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že napadnuté konanie nie je právne zložitú, pretože konania o úprave výkonu rodičovských práv a povinností tvoria štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. Pokiaľ však ide o hľadisko skutkovej zložitosti veci, je potrebné prisvedčiť už vyslovenému právnenému názoru (bod 15 nálezu ústavného súdu, pozn.) a vzhľadom na charakter napadnutého konania, osobitosť dokazovania, ako aj rozsiahlosť spisového materiálu je nutné konštatovať určitý stupeň skutkovej náročnosti. V kontexte uvedeného

ústavný súd opakovane pripomína, že pri posudzovaní označeného kritéria prihliadal aj na povahu konania dotýkajúceho sa ochrany záujmov maloletých detí a ich osobného statusu, ktoré si vo všeobecnosti vyžadujú postup súdu s výnimočnou starostlivosťou i promptnosťou vykonávania procesných úkonov (m. m. II. ÚS 33/99, I. ÚS 53/02, I. ÚS 368/2021, rozsudok ESLP vo veci Fiala proti Českej republike z 18. 7. 2006, bod 76, porovnaj tiež rozsudky vo veciach Nuutinen proti Fínsku z 27. 6. 2000, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004), a to práve v záujme rozvíjania, resp. obnovy vzťahu dotknutého rodiča so svojím dieťaťom. V správaní sťažovateľky neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by vplývali na dĺžku konania, avšak ústavný súd dodáva, že vzhľadom na vek sťažovateľky je priebeh napadnutého konania do značnej miery závislý práve od správania jej rodičov, ako aj ostatných subjektov konania.

9. Zo sťažnostného spisu vyplýva, že okresný súd nariadil znalecké dokazovanie 3. decembra 2020, zákonná sudkyňa neskôr nariadila nezasielať súdny spis ustanovenému znalcovi, a to vzhľadom na prebiehajúce výchovné opatrenie, pričom do podania ústavnej sťažnosti spis nebol znalcovi zaslaný a k jeho expedovaniu okresný súd pristúpil až po doručení nálezu ústavného súdu. Aj keď okresnému súdu nemožno v napadnutom konaní vyčítať absolútnu nečinnosť, keďže neodkladnými opatreniami pomerne promptne reagoval na vznikajúce skutkové okolnosti, reflektujúc skutočnosť, že ani okresný súd nie je v postavení, aby prekonal antagonistické záujmy rodičov, nedbajúcich na záujmy vlastného dieťaťa (rozsudok ESLP vo veci Pedovič proti Českej republike z 18. 7. 2006, č. 27145/03, § 115), *ipso facto* postup okresného súdu sa vyznačuje istou mierou neefektívnosti, vizibilnej zo spôsobu vedenia dokazovania, ako aj dĺžkou konania, keď od pridelenia veci okresnému súdu 8. júna 2020 do podania ústavnej sťažnosti 20. mája 2022 napadnuté konanie trvalo takmer dva roky bez toho, aby v merite prejednávanej veci bolo právoplatne rozhodnuté.

10. V kontexte uvedeného ústavný súd dáva opakovane do pozornosti, že zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08). Zároveň ústavný súd zdôrazňuje, že pod mimoriadnou starostlivosťou, ktorú má súd venovať konaniu vo veciach maloletých, nemožno rozumieť priebežné vykonávanie procesných úkonov súdom, ale osobitnú dôležitosť v tomto type konania nadobúda predovšetkým kvalitatívna stránka týchto úkonov, ktoré by mali efektívne smerovať k usporiadaniu pomerov účastníkov konania, keďže záujem dotknutého maloletého dieťaťa, na ktorý sa má v konaní v prvom rade prihliadať, je mať kontakt s oboma rodičmi, pokiaľ sú riadne výchovne spôsobilí (I. ÚS 99/2021, I. ÚS 368/2021).

11. V konklúzii predneseného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné prieťahy, ktorými došlo k porušeniu práv sťažovateľky. Vzhľadom na to, že v napadnutom konaní ústavný súd už okresnému súdu prikázal konať bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku nálezu ústavného súdu, pozn.), ústavný súd už okresnému súdu rovnakú povinnosť neuložil (body 1 a 4 výroku tohto nálezu).

III.2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru:

12. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Keďže základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd

pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliadal aj na príslušnú judikatúru ESĽP týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru, ktorého porušenie sťažovateľka taktiež namieta.

13. Rodinou je v prvom rade vzťah medzi manželmi a medzi rodičmi a nepľnoletými deťmi. Spolužitie rodičov a detí je základným prvkom rodinného života (rozsudok ESĽP vo veci Bronda proti Taliansku z 9. 6. 1998, č. 22430/93, bod 51) a ESĽP posudzuje existenciu rodiny ako otázku faktickú, záležiacu „na skutočnej existencii blízkych osobných väzieb v praxi“ (rozsudok ESĽP vo veci K. a T. proti Fínsku z 12. 7. 2001, č. 25702/94, bod 150). Ústava v čl. 19 ods. 2 nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické osoby aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre už vyslovil právny názor, v zmysle ktorého nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov vrátane všeobecných súdov zabezpečiť, resp. poskytnúť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote, možno považovať aj za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynutím času podstatne sťažená (m. m. III. ÚS 351/2014, II. ÚS 566/2016).

14. Ústavný súd považoval z ústavnej sťažnosti a jej príloh za preukázané, že sťažovateľka sa so svojím otcom stýkala až do marca 2021. Následne okresný súd nariadil neodkladné opatrenie, ktorým bol upravený asistovaný styk sťažovateľky s jej otcom, avšak po nariadení neodkladného opatrenia sa otec sťažovateľky prestal asistovaného styku zúčastňovať. Vzhľadom na to, že okresný súd sa snažil sťažovateľke a jej otcovi vytvoriť podmienky na styk, ústavný súd nevyslovil porušenie práv sťažovateľky podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel [§ 133 ods. 1 ZoÚS *a contrario*, (bod 4 výroku tohto nálezu)].

III.3. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práv podľa čl. 7 ods. 1 a čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa:

15. Sťažovateľka v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných priesťahov v napadnutom konaní namieta aj porušenie svojho základného práva na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, ako aj svojho práva na starostlivosť rodičov podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa a práva na ochranu pred zasahovaním do rodinného života podľa čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa.

16. V teórii medzinárodného práva sa ustálil právny názor, v zmysle ktorého Dohovor o právach dieťaťa obsahuje vo svojom texte dve skupiny právnych noriem. Prvú skupinu tvoria právne normy priamo vykonateľné a druhú skupinu tvoria právne normy, ktoré nie sú priamo aplikovateľné a majú charakter všeobecných zásad (porov. Andrews, A. B. – Kaufman, N. H. eds. *Implementing the U.N. Convention on the Rights of the Child. A Standard of Living Adequate for Development*. Westport : Praeger Publishers, 1999, p. 171). Na úrovni doktríny medzinárodného práva a tiež na úrovni Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že k priamo vykonateľným právnym normám Dohovoru o právach dieťaťa možno zaradiť napr. čl. 7 ods. 1, čl. 10 ods. 2, čl. 13, čl. 16 a podobne (II. ÚS 325/2017).

17. S prihliadnutím na skutkový stav (body 2, 3, 4, a 14 tohto nálezu, pozn.) ústavný súd rezultuje, že nezistil takú intenzitu zbytočných priesťahov v napadnutom konaní, ktorá by mala za následok

zásah do označených práv sťažovateľky, a preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel [§ 133 ods. 1 ZoÚS *a contrario*, (bod 4 výroku tohto nálezu)].

IV.

Priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

18. Vzhľadom na konštatovaný neefektívny postup okresného súdu, zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä predmet a charakter napadnutého konania, povahu a význam dotknutých práv, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal sťažovateľke primerané finančné zadost'učinenie v sume 1 000 eur a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nevyhovel (body 2 a 4 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

19. Ústavný súd vychádzal z obsahu sťažnostného spisu (§ 62 ZoÚS v spojení s § 251 a nasl. Civilného sporového poriadku) a sťažovateľke podľa § 73 ods. 3 ZoÚS priznal náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika sťažovateľky) v sume trikrát po 193,50 eur a režijný paušál v sume trikrát po 11,63 eur, t. j. spolu 615,39 eur [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“)]. Ústavný súd priznanú odmenu zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 123,08 eur (§ 18 ods. 3 vyhlášky), pretože aj keď právny zástupca sťažovateľky sám nepreukázal, že je platiteľom DPH, ústavný súd vlastnou činnosťou (vzhľadom na spôsob priznania náhrady trov konania v konaní vedenom pod sp. zn. III ÚS 345/2022, pozn.) a vo verejnosti dostupnom zozname daňových subjektov registrovaných pre DPH, vedenom finančnou správou Slovenskej republiky, zistil, že je platiteľom tejto nepriamej dane.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 21. decembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu